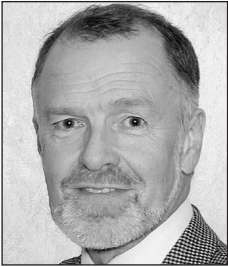

Sjúkraskrá

Jóhann Heiðar
Jóhannsson

Netfang:
johannhj@landspítali.is

RUNÓLFUR PÁLSSON, LYFLÆKNIR, HAFDI SAMBAND OG sendi síðan greinargott tölvubréf með nokkrum erindum. Fyrst segir hann: „*Mig langar að koma af stað umræðu um íslensk heiti fyrir skráningu klínískra upplýsinga af ýmsu tagi en þó einkum af hálfu lækna. Við höfum aðeins rætt þetta áður á förnum vegi. Orðið „journal“, sem notað hefur verið yfir upplýsingar sem læknir skráir með kerfisbundnum hætti við innlögn, gengur alls ekki í okkar tungumáli. Enn fremur hefur íslenska orðið „sjúkraskrá“ verið notað yfir þetta, en gengur að sjálfsögðu ekki þar sem það hugtak hefur mun víðtækari merkingu, þ.e. öll sjúkragögn viðkomandi sjúklings.“*

Journal

Áður en lengra er haldið er rétt að vekja athygli á nafnorðinu **journal**, sem birtist í íslensku læknafræðisem „**sjúrnall**“. Þetta orð finnst ekki í Íðorðasafni lækna né í neinni af þeim ensk-amerísku læknafræðiorðabókum sem undirritaður notar venjulega við íðorðavinnu sína. Í almennri franskrí orðabók er orðið þýtt sem *dagblað*, *dagbók*, enda merkir franska nafnorðið **jour** *dagur*. Það hefur einnig verið tekið upp í dönsku og Dönsk-íslensk orðabók Freysteins Gunnarssonar birtir merkingarnar *dagbók*, *tímarit*. Hin mikla alfræðilega orðabók Websters tilgreinir merkingar orðsins **journal**, eins og það er notað í ensku. Ekki er þar einu orði minnst á sjúkraskrá, heldur tilgreindir merkingarnar *dagbók* (manns) *gerðabók* (lögaðila), *fundabók* (félags), *leiðarbók* (skips), *dagblað* og *tímarit*. Undirritaður minnst þess heldur ekki frá sérnámsárum sínum í Bandaríkjunum að orðið **journal** hafi verið notað sem heiti á sjúkraskrá. Þegar það orð kom fyrir í daglegu tali lækna eða á fundum var ávallt verið að vísa í fræðilegt tímarit. Sjúkraskráin var nefnd **medical** eða **clinical record**.

Hvaðan er slanguryrðið **sjúrnall** komið inn í íslenskt læknamál? Undirritaður hefur þá tilgátu að upphaflega hafi orðið **journal** verið notað um dagbók sem færð var vegna sjúklings á sjúkrastofnun eða hjá lækni, en síðan hafi merkingin færst yfir á allar þær upplýsingar sem geymdar voru um hvern sjúkling, sjúkraskrárnar. Rétt er að benda á að Runólfur virðist nota heitið í enn þrengri merkingu, það er að segja einungis um þann hluta sjúkraskrárupplýsinganna sem safnað er af lækni við innlögn sjúklings. Sé þörf á slíkrí afmörkun er sjálfsagt að reyna að finna lipurt íslenskt heiti.

Undirritaður finnst þó ekkert því til fyrirstöðu að heitið **sjúkraskrá** geti haft tvær skyldar merkingar: 1. heildarsafn sjúkragagna ákveðins sjúklings hjá heilbrigðisstofnun eða -starfsmanni; 2. þær sjúkdóms- og heilbrigðisupplýsingar sem safnað er við innlögn eða við komu á heilbrigðisstofnun.

Að taka sjúrnall!

Þessi samsetning „*að taka sjúrnall*“ hefur lengi verið notuð um þá athöfn lækna að ræða við sjúkling um veikindi hans og heilsufar, yfirheyra hann og skoða til að geta safnað fyrrgreindum fyrstu upplýsingum í sjúkraskrársafnið. Þarna þarf einnig að finna íslenskt orðalag til að kasta megi slanguryrðinu „sjúrnall“ út í hafsauga.

Gaman væri nú að heyra frá læknum sem telja að þessi fyrsti hluti sjúkraskrárinnar þarfnist heitis.

Dagáll

Ekki er hægt að skilja við þessa umræðu án þess að nefna heitið **dagáll**. Samkvæmt Orðabók háskólans kemur það fyrst fyrir í ritsafni Vilmundar Jónssonar, Lækningar og saga: „*Meira varðaði, sem sjá má af dagálum (journölum) Borgarspítalans, að þar hafði þegar um haustið verið borið við að nota karbólsýru við sár, en auðsjáanlega fyrst í stað með hangandi hendi, –“ Undirritaður finnst líklegra að Vilmundur sé þarna að vísa í „journals“ í hinni upprunalegu merkingu, dagbækur spítalans, en að hann sé að vísa í sjúkraskrár einstakra sjúklings. **Dagáll** kemur fyrir á einum stað í Íðorðasafni lækna og virðist samheiti á **sjúkraskrá**, *clinical record*. Undirritaður finnst þetta óheppilegt og leggur til að horfið sé aftur til upprunans og að dagáll og fleirtalan **dagálar** vísi í dagsettar færslur í sjúkraskrá sjúklings, hvort sem þær eru færðar daglega eða sjaldnar.*

Nóta

Runólfur hafði fleira fram að færa: „*Á lyflækningadeildum LSH höfum við notað orðið „nóta“ í ýmsum samsetningum eftir því hvað við á hverju sinni. Innlagnarnóta kemur þannig fyrir journal. Aðrar nótur eru m.a. dagnóta, aðgerðarnóta, útskriftarnóta og göngudeildarnóta.“*

Undirritaður tjáði Runólfi strax að hann væri ekki sáttur við heitið „nóta“. Fyrir því voru þau rök helst að hér væri um danska slettu að ræða, samanber danska sagnorðið **notere**, *að skrifa sér til minnis*, og nafnorðin **notering**, *minnisgrein*, og **noterbog**, *minnisbók*. Upphaflega er orðið þó komið úr miðaldalatinu þar sem **nota** þýðir *merki* eða *tákn*, og vera má að nótan sé komin þá leiðina inn í íslenskuna. Mörg dæmi eru til í ritmálssafni Orðabókar háskólans um notkun orðsins í gömlum textum, þau fyrstu frá sextánda öld. Oftast er verið að vísa í tóntákn eða söngmerki, en einnig í merki, athugasemd eða neðanmálsgrein. Þetta dugir þó ekki til að sætta undirritaðan við orðið „nóta“ í þeim samsetningum sem Runólfur tilgreinir. Lausnir undirritaðs eru: **sjúkraskrá**, **dagáll**, **aðgerðarlýsing**, **útskriftarlýsing** og **göngudeildarfærsla**.